

TURINYS

IVADAS	9
I. SĖLOS KRAŠTO TYRIMAI KAIP REGIONINĖ STUDIJA	13
I. 1. Teorinis ir metodinis pagrindas	13
I. 1. 1. Trumpalaikiai pokyčiai ir ciklinės raidos idėja kaip regiono kultūros dinamikos rekonstrukcijos gairės	13
I. 1. 2. Šaltinių tyrimų problemos ir metodika	15
I. 2. Teritorija	19
I. 3. Geografiniai-geomorfologiniai krašto bruožai	19
I. 4. Rašytiniai šaltiniai ir istorinės geografijos tyrimai	20
I. 5. Sėlos archeologijos istoriografija	28
I. 6. Archeologiniai tyrimai	30
I. 6. 1. Archeologiniai tyrimai lietuviškojoje Sėlos dalyje	30
I. 6. 2. Archeologiniai tyrimai latviškojoje Sėlos dalyje	33
II. BRŪKŠNIUOTOSIOS KERAMIKOS KULTŪROS PALIKIMAS I TŪKST. PR. KR. PABAIGOJE – I TŪKST. PO KR. PRADŽIOJE	37
II. 1. Piliakalniai ir gyvenvietės	37
II. 1. 1. Piliakalniai	37
II. 1. 2. Papėdės gyvenvietės	39
II. 1. 3. Atvirosios gyvenvietės	40
II. 1. 4. Gyvenvietės ežerų salose	42
II. 1. 5. Piliakalniais vadinamos kalvos	42
II. 2. Ūkio raida	43
II. 2. 1. Agrarinės veiklos dinamika paleobotaniniais duomenimis	43
II. 2. 2. Paleozoologiniai duomenys	45
II. 3. Laidojimo paminklai	46
II. 3. 1. Laidojimo paminklai kaip žemės ir žmonių kintančių santykių rezultatas	48
II. 4. Brūkšniuotosios keramikos kultūros išnykimas Sėlos regione	49
III. KULTŪRINIS KRAŠTOVAIZDIS IR VISUOMENĖ II–V A. VIDURYJE	51
III. 1. Pilkapių su akmenų vainikais kultūra ir jos paplitimas Sėloje	51
III. 2. Piliakalniai ir gyvenvietės	52
III. 2. 1. Piliakalniai ir jų funkcijos romėniškojo periodo kultūriniame kraštovaizdyje	52

III. 2. 2. Gyvenvietės	55
III. 3. Ūkio raida	56
III. 3. 1. Agrarinės veiklos dinamika paleobotaniniais duomenimis	56
III. 3. 2. Verslai	57
III. 3. 2. a. Geležies metalurgija	57
III. 3. 2. b. Spalvotųjų metalų apdirbimas	58
III. 4. Laidojimo paminklai	59
III. 4. 1. Laidosena	59
III. 4. 1. a. Pilkapynai	59
III. 4. 1. b. Pilkapiai, sampilų konstrukcijos	60
III. 4. 1. c. Kapai	62
III. 4. 1. d. Įkapės	64
III. 4. 2. Socialiniai laidosenos aspektai	69
III. 4. 2. a. Lytis	69
III. 4. 2. b. Amžius	70
III. 4. 2. c. Kapų grupavimas pagal įkapių ir jų rūšių skaičių bei derinius	72
III. 5. Sėlos kraštas romėniškųjų įtakų laikotarpio kontekste	76
IV. KRAŠTO „IŠTUŠTĖJIMO“ LAIKOTARPIS	79
IV. 1. Kultūrinės permainos I tūkst. viduryje	79
IV. 2. Apy gyvenimo tęstinumas I tūkst. viduryje	81
IV. 2. 1. Piliakalniai ir gyvenvietės: trumpalaikių pokyčių problema	81
IV. 2. 1. a. Juodonių archeologinis kompleksas I tūkst. viduryje	81
IV. 2. 2. Paleobotaniniai duomenys	81
IV. 2. 3. Laidojimo paminklai	81
IV. 2. 3. a. I tūkst. vidurio palaidojimai romėniškojo periodo pilkapuose	81
IV. 2. 3. b. I tūkst. vidurio pilkapiai	81
IV. 3. Krašto „ištuštėjimas“: realybė ar regimybė?	91
V. SĖLA I TŪKST. 2-OJOJE PUSĖJE	91
V. 1. Sėlos krašto keramika	91
V. 2. 1. Pagrindiniai keramikos tipai (Juodonių duomenimis)	91
V. 2. 2. Ornamentika	91
V. 2. 3. Chronologiniai pokyčiai	101
V. 2. Pokyčiai apgyvenimo geografiijoje	101
V. 3. Gyvenviečių sistema	101
V. 3. 1. I tūkst. 2-osios pusės – II tūkst. pradžios gyvenvietės	101
V. 3. 2. Piliakalniai ir papėdės gyvenvietės	101
V. 3. 3. Teritorinių centrų atsiradimas ir jų vaidmuo gyvenviečių sistemoje	101
V. 4. Laidojimo paminklai	101
V. 4. 1. Laidosena	101
V. 4. 1. a. Pilkapynai ar kapinynai?	101

V. 4. 1. b. <i>Kapai</i>	115
V. 4. 1. c. <i>Įkapės</i>	117
V. 4. 2. Socialiniai laidosenos aspektai	124
V. 4. 2. a. <i>Lytis ir amžius</i>	124
V. 4. 2. b. <i>Įkapės kaip socialinio identiteto atspindys ir jų sąlyginės vertės kaita</i>	125
V. 4. 3. Regioniniai skirtumai	128
V. 5. Sociokultūriniai procesai VI a. pab. – X a. 1-ojoje pusėje	130
V. 6. Sėla baltų genčių formavimosi procese	132
V. 6. 1. Sėlos gentinė teritorija	132
V. 6. 2. Sėliai ar latgaliai? Identitetas ir kolektyvinė atmintis	136
VI. SĖLA II TŪKST. PRADŽIOJE	138
VI. 1. Piliakalniai ir gyvenvietės	138
VI. 2. Keramika	140
VI. 3. Ūkinės veiklos dinamika paleobotaniniais duomenimis	143
VI. 4. Teritorinė organizacija Sėloje	143
VI. 4. 1. Teritorinė struktūra	143
VI. 4. 2. Sėlos „sostinės“ klausimas	145
VI. 4. 3. Teritorinių centrų nykimas	146
VI. 5. Laidojimo paminklai	147
VI. 5. 1. Laidojimo papročiai	147
VI. 5. 1. a. <i>Pilkapynai</i>	147
VI. 5. 1. b. <i>Kapinynai</i>	150
VI. 5. 1. c. <i>Griautiniai ir degintiniai kapai</i>	153
VI. 5. 1. d. <i>Žirgų ir raitelių palaidojimai</i>	157
VI. 5. 1. e. <i>Palaidojimai su „aukomis“ ir moteriškų darbo įrankių komplektais</i>	157
VI. 5. 1. f. <i>Įkapės</i>	158
VI. 5. 2. Socialiniai laidosenos aspektai	165
VI. 5. 2. a. <i>Lytis ir amžius</i>	165
VI. 5. 2. b. <i>Socialinių santykių raidos atspindžiai laidojimo paminklų medžiagoje</i>	168
VII. SĖLOS KRAŠTO LIKIMAS XIII–XV a.	171
VII. 1. XIII–XV a. dykros klausimas	171
VII. 1. 1. Antropogeninės veiklos dinamika paleobotaniniais ir archeologiniais duomenimis	171
VII. 1. 2. Laidojimo paminklai. Pilkapių tradicijos likimas	173
VII. 2. Sėlos teritorija	174
VII. 2. 1. Padauguvio Sėla	174
VII. 2. 2. „... terram, quae Selen dicitur, videlicet Meddene, Pelone, Malesine, Thovraxe, cum suis attinentiis...“	176
VIII. GELEŽIES AMŽIAUS DINAMIKA SĖLOJE	180

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	186
SANTRUMPOS	209
PRIEDAI	211
ŽEMĖLAPIAI	217
SĖLOS ARCHEOLOGIJOS SAŲVADAS	226
GEOGRAFINĖ RODYKLĖ	308
THE IRON AGE IN SELONIA	319